

товаровиробників, знижуючи при цьому вплив монополізованих переробних підприємств і торгово-посередницького бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 р. № 1877-IV [Електронний ресурс] // Інформаційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Курносенко В.Г. , Соловійова О.М. Кооперація в розвитку інфраструктури аграрного ринку / В.Г. Курносенко, О.М. Соловійова // Науковий вісник НАУ. - 2007. - №110. - С. 60-64.
3. Копитець Н.Г. Сутність і значення інфраструктури аграрного ринку / // Економіка АПК. – 2008. – № 12, С. 121-123.
4. Саблук, П. Т. Розвиток сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави / П.Т. Саблук.// Економіка АПК : Міжнародний науково-виробничий журнал. – К.: 2005. - №11. - С. 4-12.

УДК 338.342.45: 334.716: 658.589

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

*Гусятинський М.В - Національний університет державної
податкової служби України*

Постановка проблеми. Загальні тенденції розвитку світової економіки доводять, що інноваційний чинник стає основою розбудови постіндустріального суспільства. У нових ринкових умовах господарювання Україна, реалізуючи інноваційну модель розвитку економіки, наштовхується на низку проблем: структурну розбалансованість, високу матеріало- та енергоємність виробництва, низький рівень інноваційної активності, дефіцит фінансових та кредитних ресурсів. Від того, наскільки результативно здійснюються інноваційні перетворення, залежить ефективність функціонування як національної економічної системи, так і її регіонів. Важливою умовою формування і реалізації інноваційної стратегії розвитку регіонів є підвищення рівня інноваційності виробничого потенціалу на основі системної взаємопов'язаності ресурсів і механізмів стимулювання впровадження інновацій.

Якість виробничого потенціалу регіону – основний чинник формування високотехнологічних виробництв, які здатні виробляти наукоємну продукцію з високою доданою вартістю, конкурентоспроможну на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Стан вивчення проблеми. Теоретичними підґрунтями дослідження інноваційної діяльності є праці Й.Шумпетера, М.Туган-Барановського, Д.Рікардо, А.Сміта, М.Кондратьєва, В.Вернадського, Т.Веблена, Г.Менша,

М.Портера, Р.Солоу, У.Ростоу, В.Леонтьєва, Е.Денісова, Р.Менселла, С.Фішера, П.Друкера, Дж.Рігса та інших.

Вагомий внесок у розробку проблеми інноваційного розвитку економіки та його впливу на трансформацію виробничого потенціалу регіону зробили такі вчені-економісти: Л.Абалкін, А. Анчишкін, В.Архипов, В.Авдеєнко, Є.Бойко, І.Горбунов, З.Герасимчук, Г.Василенко, В.Войцехівський, Б.Данилишин, М.Долішній, Ю.Донець, С.Дорогунцов, Н.Іванов, Є.Крикавський, І.Лукінов, І.Михасюк, А.Мокій, С.Писаренко, П.Осіпов, В.Свободін, Д.Фігурнов, М.Чумаченко, І.Школа та інші.

Проте, недостатньо дослідженими залишаються питання аналізу і оцінки інноваційної якості виробничого потенціалу в умовах формування постіндустріального суспільства та розробка механізмів підвищення рівня його інноваційності як на державному, так і регіональному рівнях.

Методика досліджень. У статті використано загальноприйняті економічні методи дослідження, зокрема дедукції – при теоретичному осмисленні проблеми, монографічний – для детальної конкретизації наукових засад формування та прогнозування ринку праці на селі, графічний – для наочного відображення стану прогнозування ринку праці.

Результати досліджень. Інноваційна політика в широкому розумінні об'єднує науку, техніку, підприємництво, економіку і управління. Таке поєднання висуває жорсткі вимоги до рівня інформаційної взаємодії суб'єктів у зазначених сферах діяльності суспільства і держави на всіх етапах життєвого циклу інновацій – від виникнення наукової ідеї до її впровадження. Саме тому для забезпечення свого лідерства провідні світові держави неухильно збільшують свій науково-технічний потенціал, генеруючи, запозичуючи й освоюючи новітні інформаційні технології.

Глобальна економіка сформувала широкий прошарок людей, які володіють кількома мовами і спеціальностями, є елітою людства, підтримують досить високий рівень життя і не обтяжують себе питаннями державної або етнічної приналежності. Для їхньої діяльності й життя вкрай важливо, щоб країна мала розвинену сучасну мережу і високоякісні засоби електронних комунікацій, стабільну податкову систему. Про значущість інформаційних ресурсів і законодавчу базу в сфері інформаційного обміну широкий загал в основному почав гучніше говорити після трагічних подій вересня 2001 р., що зумовило інтерес до правових відносин в інформаційній сфері та необхідність прискорення формування інформаційного права як самостійної галузі права. Інформація, або відомості про ідею, явища, факти, події передаються у просторі й часі, використовуються людьми з метою збереження або отримання нових знань, прийняття рішень і вдосконалення функціонування суспільства. У загальному вигляді головною метою інформаційної діяльності слід вважати задоволення інформаційних потреб людини у суспільстві, створення на цій основі сприятливих соціально-економічних і екологічних умов життя. На жаль, в Україні поки що немає достатнього системного наукового підґрунтя щодо використання накопиченого в державі інформаційного ресурсу для побудови підвалин інноваційної економіки, тому метою публікації можна вважати деякі узагальнення понять щодо успадкованого нами інформаційного капіталу.

Відомо, що ефективне управління науково-технічною сферою в масштабах країни можливе тільки на основі стратегічних проектів, до виконання яких залучаються цілі шари національної економіки, а інтелектуальний ресурс нації зазнає тотальної мобілізації. Сьогодні такий підхід демонструють США, спрямовуючи вільні ресурси країни на розвиток високих і надвисоких технологій для виконання проекту національної протиракетної оборони. На виклик США світ, зокрема ЄС і РФ, виважено формують свої амбіційні завдання щодо розвитку науки і техніки, інвентаризують науково-технологічні й фінансові ресурси, активно вивчають можливості підприємств військово-промислового комплексу для опанування світових ринків високих технологій, оскільки досвід, набутий у часи протистояння супердержав, сформував уявлення, а в розвинутих країнах і законодавче поле, щодо відповідальності підприємств ВПК за впровадження досягнень науки.

Оскільки нині національна безпека кожної держави стає більш залежною від інформації, тому накопичені в державі інформаційні ресурси можна умовно розподілити за кількома рівнями значущості.

1. Стратегічні інформаційні ресурси – життєво важливі інформаційні ресурси (з позиції національної безпеки), витоки, розголошення або втрата яких становить надзвичайну загрозу інтересам, суверенітету, територіальній цілісності або навіть самому існуванню незалежної держави.

2. Критичні інформаційні ресурси – інформаційні ресурси, витоки, розголошення або втрата яких супроводжується значними політичними, економічними, соціальними та іншими наслідками.

3. Цінні інформаційні ресурси – інформаційні ресурси держави, витоки, розголошення або втрата яких пов'язана з негативними наслідками на окремих напрямках політичної, економічної, науково-технологічної, соціальної, управлінської та іншої діяльності державних і суспільних інституцій, підприємств, установ і організацій усіх форм власності.

4. Загальносуспільні інформаційні ресурси – загальнодоступні відкриті інформаційні ресурси, що забезпечують відносини у всіх сферах суспільного і державного життя та потрібні для реалізації прав, свобод, обов'язків людини і громадянина, використання яких широким загалом не має ознак загроз конституційному ладу, інтересам особи, суспільних організацій і держави.

Відповідно до світової практики стосовно стратегічних, критичних та цінних інформаційних ресурсів кожна держава вводить певні обмеження доступу до таких видів інформації в процесі їх виготовлення, обробки, поширення і використання. У демократичному суспільстві, де інформаційні права і свободи встановлені законодавством, обмеження цих прав і свобод, у тому числі на доступ до певних видів інформації, інформаційних ресурсів, застосовується тільки на підставі законів. Ступінь обмеження доступу – це категорія, яка визначає важливість інформації, інформаційних ресурсів та рівень їх охорони: стосовно інформаційних ресурсів, що є державною власністю – з боку держави; інформаційних ресурсів, що є приватною власністю – з боку власника, який має здійснювати ці заходи у межах чинного законодавства.

У результаті отримання і використання інформації виникають інформаційні відносини у політичній, економічній, культурній, соціальній, екологічній, науково-технічній, міжнародній сферах життєдіяльності людини, суспільних організацій і держави. Через інформаційні відносини, точніше, через їх упорядкування стосовно об'єкта зацікавленості, виникає інформаційна діяльність – сукупність системних основних і допоміжних процесів пошуку, збирання, аналізу, перетворення, зберігання, та поширення інформації. Інформаційна діяльність є складовою суспільного виробництва, пов'язаного з підготовкою інформаційних продуктів і послуг, спрямованих на задоволення суспільних потреб. Ця діяльність передбачає виконання таких функцій, як: збір інформації, її опрацювання, формування інформаційних масивів, зберігання та поширення інформаційних продуктів і послуг.

Поява нової змістовної інформації є результатом інтелектуальної праці людини. Бурхливий розвиток електронної й електротехнічної промисловості, наукові підвалини яких було закладено ще у XIX ст. для створення військових засобів зв'язку, сприяв прискореному розвитку і впровадженню досягнень інформаційних технологій для розвитку суспільства. Комп'ютер дозволив подвоювати людські знання щорічно, а в недалекій перспективі, за прогнозами, щомісячно. Чітке уявлення про об'єкт інформатизації, алгоритми опрацювання машиною інформації для різних потреб зумовлюють і формують конкретну мету діяльності на кожному етапі роботи з інформацією.

По-перше – отримання і систематизація інформації щодо окремого сегмента знань.

По-друге – створення віртуального образу і кордонів маніпуляції з інформаційним ресурсом, перекладання на програму обраного алгоритму відображення реальності машиною відповідно до її можливостей опрацювати інформацію за заданим алгоритмом. Людина обов'язково має суб'єктивно оцінити отриманий через віртуальну систему інформаційний продукт, надавши йому ступінь достовірності, цінності, зокрема в грошовому еквіваленті, й включити його в обіг соціально-економічного середовища, що вимагає високої кваліфікації фахівців. Адже питання вибору засобів застосування інформаційного продукту, введення його в обіг шляхом ринкового, службового, особистого застосування або подальшого опрацювання мають суб'єктивне забарвлення. Зокрема, якщо збір інформації – найбільш просте завдання, вирішується за допомогою програмних і технічних засобів, то застосування інформаційної технології значною мірою визначається метою, яка ставиться.

При розгляді проблеми державницького інтегрального підходу до управління інформацією інформаційні ресурси мають бути віднесені до найважливіших стратегічних ресурсів держави, значення і вплив яких можна порівняти з впливом капіталу і праці в індустріальну епоху. Тлумачення і правила використання в Україні інформації, яка є предметом професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного інтересу громадян та юридичних осіб і не порушує передбачених законом таємниць, достатньо не опрацьовані, а інформаційний ресурс України, наприклад, у науково-технічній сфері можна вважати стратегічним лише умовно, оскільки:

- не існує органу державної влади з функціями розробки та впровадження нормативних, методологічних, організаційно-фінансових заходів забезпечення реалізації державної політики у цій сфері діяльності;
- міністерства, інші державні органи створюють відокремлені бази даних навіть без узгодження технологій їх формування;
- невизначеними досі є порядок та система огляду і поширення інформаційних ресурсів, які отримує Україна в процесі міжнародної діяльності, а також ресурсів, що містять відомості, віднесені до інформації з обмеженим доступом, хоча порядок її реєстрації та зберігання визначені окремими урядовими постановами;
- не сформовано систему інформаційного забезпечення вітчизняних науковців у міжнародних науково-технічних проектах, дослідженнях, розробках.

За таких умов свобода інформаційної діяльності з додержанням визначених на рівні законів вимог режиму конфіденційності ділових інформаційних відносин значною мірою є показником громадянської і професійної культури громадян – державних службовців, науковців, підприємців, спеціалістів, тобто всіх учасників інформаційних відносин, оскільки інформаційні ресурси суспільства створюються інтелектуальною творчою працею людини. При цьому трансгранична сутність інформаційного обміну вимагає термінового юридичного вирішення, оскільки розвиток комп'ютерних технологій відбувається швидше за процеси їх правового регулювання.

Зокрема полісистемність правової бази щодо інформаційних відносин ускладнена нормативно відмінними юридичними актами – від Конституції до технічних умов і інструкцій Служби безпеки України, сегментів приватного і публічного права. У таких умовах удосконалення правових засад інформаційних відносин в Україні потребує глибокого наукового узагальнення на рівні завдань стратегічного управління державою. Невдалі спроби узагальнити цю проблему, винести її на рівень, вищий за відомчі інтереси, зумовлюють хронічне відставання України у формуванні постіндустріального суспільства.

Формування, зберігання, розвиток, поширення масивів інформаційних ресурсів здійснюється в межах інформаційних інфраструктур, що об'єднують як неподільні системи, інформаційні технології та відповідні організаційні структури. Тобто завданням держави має стати побудова інформаційної інфраструктури. Інформаційна інфраструктура у процесі здійснення інформаційної діяльності із задоволення інформаційних потреб споживача підпорядкована основному завданню – отриманню і доведенню до споживача інформаційних продуктів та послуг (ІПП) через складний технологічний процес науково-інформаційної діяльності. Так, інформаційний пошук, надання змістовної інформації виконується завдяки певним технологіям, виробничі засади яких становить інформаційна техніка — технічне обладнання та устаткування, поєднане у системні комплекси, складність яких обумовлена обсягами і рівнем інформаційної діяльності.

В Україні відбувається постійний перерозподіл ресурсів, знань, досвіду, державні органи НТІ дедалі більше займаються інформаційною діяльністю на

комерційній основі, диверсифікують свої зусилля у різних областях інформатики, маркетингу, патентно-ліцензійної діяльності. У свою чергу підприємницький сектор бере активну, але неконтрольовану і некоординовану участь у формуванні державних ресурсів НТІ. Постає необхідність поєднання зусиль державного та комерційного секторів господарювання на функціональному підґрунті. За здійснення такої політики необхідно враховувати, що державні інформаційні органи, які не отримують спеціальний статус від уряду, з неминучістю стають комерційними за суттю і державними за формою (внаслідок заборони їх приватизації). Це спричиняє появу фінансових і професійних зловживань. Зауважимо, що структурі комерційного сектора подібне непритаманне, за винятком надзвичайних випадків, оскільки вони вирішують інформаційні завдання, що стоять перед ними, за рахунок власних коштів і ресурсів.

Сьогодні вплив держави на комерційний сектор здійснюється за допомогою непрямих методів регулювання (на відміну від управління у державному секторі) через стандартизацію, сертифікацію інформаційної продукції, цінову та податкову політику, залучення комерційних інформаційних структур до участі у державних науково-технічних програмах. Наявність різноманітних форм власності потребує вивчення нових організаційно-економічних форм діяльності організацій та служб, їх взаємодії, а також взаємодії з органами державної влади та управління і споживачами інформації. Важливими питаннями є подальша розробка принципів та методів формування ринку ІПП, інформаційного маркетингу, проведення прогностичних досліджень розвитку інформаційного ринку в Україні, розробка економічних показників та нормативів діяльності державних органів НТІ, удосконалення фінансово-господарчого механізму науково-інформаційної діяльності, тобто всіх тих процесів, які є основою для здійснення управління системою національних інформаційних ресурсів.

Сьогодні інформаційні продукти і послуги підпорядковуються законам товарного виробництва і ринку, мають явно виражену товарну природу. Їх можна визначити за секторами:

- ділової інформації, що охоплює біржову і фінансову, економічну і статистичну, комерційну інформацію і ділові новини;
  - науково-фахової інформації: науково-технічної, медичної, юридичної тощо, що охоплює документальну, бібліографічну, реферативну, довідкову інформацію і дані в галузі фундаментальних і прикладних, природничих, технічних і суспільних наук, галузей виробництва і сфер людської діяльності (саме у цьому секторі передбачена організація доступу до першоджерел через систему поширення інформації, що включає спеціалізовані служби, бібліотечний сервіс та ін.);
  - масової, споживчої інформації, що охоплює новини і літературу, довідники, енциклопедії, розважальну інформацію, інформацію, орієнтовану на домашнє, а не службове і промислове використання;
  - соціально-політичної інформації, спрямованої на обслуговування державної влади й управління статистичною, соціальною, архівною і спеціальною інформацією.
-

Проблеми інформаційних технологій відбиваються у всіх конфліктних ситуаціях щодо прав суб'єктів на результати інтелектуальної власності й зачіпають питання ролі держави у забезпеченні прав багатьох суб'єктів відносин у даній сфері. Це стосується як безпосередніх створювачів даного продукту, так і прав власників, на кошти яких створюється продукт, прав держави у цій галузі, користувачів продуктом. Майже всі доктрини і концепції, на яких ґрунтується політика США, Німеччини, Франції, Японії й інших розвинутих країн у галузі забезпечення розвитку інформаційних технологій (концепції Клінтона-Гора, Баннтемана в Європі, Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства тощо). В Україні отримання та зберігання інформаційних ресурсів було розпочато створюванням відомчих інформаційних систем. Державні установи, науково-дослідні інститути, інформаційно-обчислювальні центри, підприємства, незалежно від розмірів та форми власності, з набуттям державою незалежності почали створювати необхідні для своєї діяльності бази даних. На жаль, через розрізненість та хаотичну актуалізацію вони не дають повної картини стану національної інформаційної ресурсної бази. Нині також розпочато розробку системи електронних бібліотек. Першою такою системою в Україні стане електронне об'єднання трьох провідних бібліотек України: Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Парламентської бібліотеки та бібліотеки Національного Київського університету ім. Тараса Шевченка. Специфіка завдань, що вирішуються за допомогою інформаційних систем (ІС), різна складність їх побудови, модифікації, супроводження, інтеграції з іншими ІС тощо, додатково розділили інформаційні системи на: відкриті (для загального користування) і закриті (для обмеженого доступу); державні або недержавні; національні та міжнародні; малі, середні, великі.

Висновки. Розглядаючи проблеми створення в Україні інформаційного ринку, можна стверджувати, що держава не змогла взяти під контроль організацію інформаційної інфраструктури в окремих регіонах, галузях, виробництвах, а тому цей процес сьогодні розвивається досить стихійно. Оскільки інформаційні ресурси України мають величезний прошарок знань так би мовити «подвійного» використання (в Україні за часів СРСР налічувалося багато підприємств ВПК), ми маємо уникнути участі в міжнародній грі під назвою «хто краще скопіює». Ми маємо побудувати внутрішній ринок інформаційних послуг у всіх цінових сегментах, не дозволити іноземцям скупити його за безцінь. Досягнути цього можна, надавши роботі з інформацією стратегічно важливого пріоритету держави. Для реалізації зазначеного також необхідно зробити інформаційну галузь експортоспроможною. А це, зокрема, потребує значного підвищення заробітної платні працівникам науки, освіти, охорони здоров'я, інформаційних служб, що, звісно, істотно вплине на вартість інформації як кінцевого продукту, формування «бренду» українського інформаційного ринку. Це стимулюватиме конкурентоспроможність наших пропозицій на світовому ринку інформаційних послуг, буде сприяти підтримці прогресивних форм і методів використання інформаційних ресурсів з урахуванням тенденцій розвитку світового ринку, посиленню співробітництва і солідарності в

здійсненні політики як у сфері інформаційних продуктів і послуг, так і в інноваційній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про інформацію» від 02.09.92 // Закони України / Верховна Рада України; Ін-т законодавства. - К., 1996. - Т. 4. - С. 72–78.
2. Закон України «Про науково-технічну інформацію» від 25.06.93 // Закони України / Верховна Рада України; Ін-т законодавства.— К., 1996.— Т. 5.— С. 191–200.
3. Закон України «Про державну таємницю» в редакції Закону від 21.09.99 // Голос України.— 1999.— 26 жовт.

УДК 65.012.32:658

ВИКОРИСТАННЯ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОПЕРАТИВНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Добруля О.О. – асистент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Трансформація аграрного сектора України, мінливі умови розвитку підприємництва наклали на керівників підприємств тягар відповідальності за правильність прийняття управлінських рішень, що залежать від вміння визначати специфічні критерії та показники оцінки діяльності. Виникає нагальна потреба у ґрунтовному перетворенні позиції управління за результатами виробничо-господарської діяльності, миттєвого їх використання та новітніх технологій управлінського обліку в оперативному менеджменті. Склалася неприпустима ситуація: у сільському господарстві зменшена роль управління у формуванні фінансово-економічних показників виробництва; не визначаються відхилення; відсутнє мобільне оперативне реагування на суттєві недоліки реального стану підприємств.

Стан вивчення проблеми. Питання ефективного розвитку підприємств аграрного сектору й вивчення факторів, що впливають на формування фінансових результатів, стали предметом дослідження багатьох відомих вітчизняних вчених: В. Я. Амбросова, М.Я. Дем'яненко, М. Ф. Кропивка, Т.Г. Маренич, В.Я. Месель-Веселяка, В.Я. Плаксієнка, П.Т.Саблука та ін. Проте ролі та значенню процесу використання показників виробничо-господарської діяльності в оперативному менеджменті приділялося недостатньо уваги з боку дослідників [1-4].

Метою дослідження є удосконалення управління сільськогосподарськими підприємствами на основі оцінки використання показників виробничо-господарської діяльності в оперативному менеджменті. У процесі дослідження було використано абстрактно-логічний, економіко-статистичний, монографічний методи.

Результати дослідження. У минулому, за планово-адміністративної системи управління, здійснювалося не на рівні підприємства, а делегувалося зі